

SOCIALINĖS TECHNOLOGIJOS ADMINISTRACINĖJE JUSTICIJOJE

Vytautas Kurpuvesas *

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 45
Elektroninis paštas atk@mruni.lt*

Pateikta 2007 m. balandžio 2 d., parengta spausdinti 2007 m. gegužės 23 d.

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjama socialinių technologijų samprata, socialinių technologijų ir teisės sąveikos problema, analizuojama socialinių technologijų panaudojimo teisingumo institucijų veikloje galimybė. Teisės ir socialinių technologijų sąveika nagrinėjama trimis aspektais. Visų pirma, teisė vertinama kaip socialinė technologija. Antra, socialinės technologijos galėtų, o tam tikrais atvejais ir turėtų būti vertinamos kaip teisinio reguliavimo objektas. Trečia, teisė gali būti vertinama kaip socialinių technologijų poveikio objektas.

Analizuojant socialinių technologijų panaudojimo galimybę teisingumo institucijų veikloje, nagrinėjamos ryšių su visuomene technologijos, informacinės technologijos, ieškoma netradicinių, naujų administracinės justicijos problemų sprendimo būdų.

Pagrindinės sąvokos: administracinė justicija, socialinės technologijos.

IVADAS

Temos aktualumas ir probleminė situacija. Apie socialines technologijas teisėje arba apie teisę, kaip apie socialinę technologiją, Lietuvos teisės moksle mažai rašoma. Prof. A. Urmonas pirmasis Lietuvos mokslininkas, pradėjęs plačiai ir nuolat kalbėti apie socialinių pokyčių ir teisės santykį [1; 2; 3] bei tirti socialinių technologijų panaudojimo teisėje galimybes. Būtent jo iniciatyva Mykolo Romerio universitete 2006 m. lapkričio 10–11 d. buvo organizuota tarptautinė mokslinė konferencija tema „Socialinių technologijų kūrimas administracinėje teisėje, suvienijant teisės ir kitų socialinių mokslų galimybes“. Jos metu buvo pripažintas socialinių technologijų ir teisės sąveikos tyrimo ir kompleksinio panaudojimo aktualumas socialiniams mokslams bei socialinei praktikai. Kita vertus, būtina pripažinti, jog dažnam teisininkui socialinių technologijų sąvoka nėra reikšminga, nekalbant jau apie galimybę šią sąvoką susieti su teise. Neretas teisininkas teisę vertina kaip nesu-

sijusių su kitais mokslais, nors, jau studijuodamas universitete tokius kompleksinius dalykus kaip teisės filosofija, teisės sociologija, kriminalistika, teisės psichologija, teismo medicina, teismo psichiatrija ir kt. sužino apie glaudų teisės ryšį su kitais mokslais. Dažnai kalbama esą teisė tolsta nuo žmogaus (šiuo metu ne kiekvienas žmogus supranta teisės akto tekstą, ką jau kalbėti apie jo dvasią), o teisinės institucijos kaltinamos veiklos uždaru. Atsižvelgiant į teisės funkciją bei kiekvienos valstybinės institucijos (taip pat ir teisminės) pareigą tarnauti žmogui, tokia situacija vertintina kaip probleminė ir reikalaujanti greitų bei apgalvotų sprendimų, panaudojant ne tik teisės, bet ir kitų mokslų galimybes.

D. Bilakas yra pagrįstai pažymėjęs, kad „šiuolaikinė administracinės justicijos sistema išryškina demokratinės visuomenės vertybes ir padeda apibūdinti santykį tarp valstybės ir piliečio. Tinkamai ir visa apimtimi taikomi administracinės justicijos principai gali padėti apsaugoti žmogaus teisės nepriklausomos administracinių aktų teisminės kontrolės pagalba ir sustiprinti viešojo administravimo sistemos veiksmingumą, atskaitingumą bei skaidrumą“ [4, p. 1]. D. Bilakas taip pat pabrėžė ir Lietuvos sėkmingą kelią, kuriant demokratinę administ-

* Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedros lektorius.

racinės justicijos sistemą, ieškant pusiausvyros tarp savo piliečių teisių apsaugos ir valstybės valdymo poreikių, pagrįstų demokratinėse Europos valstybėse nusistovėjusiais principais bei vertybėmis. Kita vertus, būtina pažymėti, kad kai kurios D. Bilako nustatytos su teisminės gynybos prieinamumu ir efektyvumu susijusios problemos išlieka. Nuo 2003 m. taip ir nebuvo įvykdytos kai kurios procesinės ir institucinės reformos: administracinio proceso kodeksas nepriimtas, nebaigta formuoti *nepriklausomų* administracinių ginčų komisijų sistema.

Šios ir daugelis kitų administracinės justicijos sistemos sunkiai sprendžiamų problemų, mūsų nuomone, reikalauja naujo, pažangaus, moksliskai pagrįsto požiūrio į jų sprendimą.

Tyrimo objektas – socialinės technologijos administracinėje justicijoje.

Tyrimo dalykas – socialinių technologijų panaudojimo galimybės teisingumą vykdančių institucijų veikloje.

Tyrimo tikslas – nustatyti socialinių technologijų panaudojimo galimybes teisingumą vykdančių institucijų veikloje.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išnagrinėti ir įvertinti socialinių technologijų ir teisės santykį;
- 2) nustatyti socialinių technologijų panaudojimo galimybes teisingumo institucijų veikloje.

Hipotezė: socialinės technologijos gali ir turi būti panaudojamos vykdančios teisingumą.

Tyrimo metodai. Tyrimo metu buvo pasitelktas sisteminės analizės metodas. Taikant jį buvo ieškoma sąsajų tarp teisės ir socialinių technologijų, ieškoma galimybių administracinės justicijos problemoms spręsti pasitelkti naujus, pažangius būdus – socialines technologijas. Taikant analizės metodą buvo nagrinėjamos konkrečios socialinės technologijos, kurios galėtų būti pritaikytos administracinės justicijos institucijų veikloje.

Stebėjimo metodas taikytas administracinių teismų veiklai Lietuvoje ir socialinėje erdvėje kylančioms problemoms stebėti, dokumentų analizės metodas taikytas tiriant Lietuvos teisės aktus, administracinių teismų baigiamuosius aktus, mokslinę teisinę ir kitų sričių literatūrą.

1. SOCIALINIŲ TECHNOLOGIJŲ IR TEISĖS SANTYKIS

Dažnam žodis „technologija“ asocijuosis su gamybos procesu. Tokia šio žodžio reikšmė yra pateikiama ir *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* interneto versijoje [5], ir internetiniame *Tarptautinių žodžių žodyne* [6]. Todėl, atrodytų, technologijos nesuderinamos su socialiniais procesais. Tačiau technologijų tapatinimas vien tik su gamybos procesais būtų akivaizdžiai per siauras ir nepagrįstas.

Literatūroje socialinės technologijos yra vertinamos kaip intelektualus, mokslui imlus išteklius, kurį panaudojant atsiranda sąlygos ne tik iširti ir numatyti įvairias socialines permainas, bet ir aktyviai daryti įtaką

praktiniam gyvenimui, pasiekti efektyvų prognozuojamą socialinį rezultatą. Dinaminių socialinių pokyčių sąlygomis pasaulinėje valdymo praktikoje vis labiau įsivertinta socialinės erdvės pažinimo inovacinis metodas, t. y. jos technologizavimas [7].

Pasaulio patirtis liudija, kad, taikant socialines technologijas (globalines, informacines, mokymo, politines ir kt.) įmanoma laiku spręsti socialinius konfliktus, sumažinti socialinę įtampą, užkirsti katastrofoms, priimti optimalius valdymo sprendimus. Socialinių technologijų esmė gali būti suprasta kaip ne vieną kartą panaudojamų inovacinių metodų sistema, kurią pasitelkus gali būti išaiškinti ir panaudoti socialinių sistemų nežinomi potencialai, o visuomenei naudingi rezultatai gauti mažiausiomis sąnaudomis.

Socialinių technologijų panaudojimo įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse, taip pat ir teisinėje, galimybės yra beribės. Kita vertus, jos neišnaudojamos. Dažnai pastebime didelį atotrūkį, o kartais ir milžiniškus mokslo, kultūros, švietimo, pažangios praktikos intelektualaus potencialo ir socialinio technologinio pažinimo įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse (taip pat ir teisingumo vykdymo efektyvumo kėlimo) prieštaravimus.

Pastebimas didelis teisės ir kitų socialinių mokslų atotrūkis, nors, kita vertus, teisės ir socialinių technologijų sąveika, be abejo, egzistuoja. Ji gali ir turi būti nagrinėjama įvairiais aspektais ir lygiais.

Visų pirma pati teisė gali būti vertinama kaip socialinė technologija. Teisės paskirtis – sureguliuoti socialinį, dažnai besikeičiantį, gyvenimą, todėl teisės kokybinės charakteristikos turi atitikti socialinį gyvenimą ir žengti koją kojon su socialiniais pokyčiais. Socialinių technologijų ir teisės tikslai tam tikra prasme sutampa. Tiek teisės, tiek socialinių technologijų paskirtis – daryti poveikį socialinei aplinkai.

Labai dažnai socialinėms technologijoms yra suteikiama teisinė forma. Pripažinus, kad esama socialinių technologijų, kuriomis siekiama neigiamų padarinių arba kurios savo turiniu gali būti žalingos, tam tikrais atvejais, mūsų nuomone, socialinėms technologijoms turi būti suteikiama teisinė forma. Taigi socialinės technologijos galėtų, o tam tikrais atvejais ir turėtų būti vertinamos kaip teisinio reguliavimo objektas.

Teisė gali būti vertinama ir kaip socialinių technologijų poveikio objektas. Atsižvelgiant į tai, kad, panaudojant socialines technologijas, gali būti siekiama ir neigiamų, žalingų, neteisėtų tikslų (vadinamosios juodosios technologijos, apie kurias dažniausiai kalbama rinkimų metu), teisė turi įvertinti šių socialinių technologijų galimybes ir surasti veiksmingas „baltąsias“, teisei neprieštaraujančias ir ją išsaugančias technologijas. Kai kurie mokslininkai, pasikeitus sąlygoms, pradėjo kalbėti apie teisės žūtį: ji praranda savo vertingumą, universalų reikšmingumą, pralaimi, susidūrusi su valdžia ir naujosiomis socialinėmis technologijomis. Tokie tradiciniai socialiniai reguliatoriai kaip teisė ir moralė neva išgyvena istorinį išbandymą, kurio metu paaiškės jų vertė, naudingumas ir gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių pokyčių. Teisės vietą esą užims tokios socialinės ir humanitarinės technologijos kaip PR (ryšiai

su visuomene). Pateikiami ir tokią nuomonę patvirtinantys pavyzdžiai, kai teisė žūsta įvairaus lygio (valstybinio, korporatyvinio, individualaus) konfliktuose.

Kaip ryškiausias, nors ir diskutuotinas, teisės žūties pavyzdys valstybiniu, konstituciniu teisiniu lygiu yra nurodomos vadinamosios „spalvotos“ revoliucijos. Vertinant „oranžinę“ revoliuciją Ukrainoje, pažymima, kad, puldami valdžią, V. Juščenkos šalininkai, palaikomi tarptautinių organizacijų, pasikėsino į egzistavusios valstybinės valdžios legitimumą ir į dalį atitinkamų įstatymų. Aktyviai buvo priešinama prigimtinė teisė ir įstatymas. Taip technologijų lygiu buvo kuriama tvirta nuomonė apie daugelio šalies įstatymų neteisėtumą. Pažymima, kad neteisėto efektyvaus veikimo galimybę, užblokavusi Aukščiausiąją Radą, parodė ir V. Janukovičiaus partija. Kitos „spalvotosios“ revoliucijos neva taip pat vyksta teisės žūties sąlygomis, bet panaudojant kiek kitas technologijas (demonstracijų technika Kirgizijoje ir kt.).

Kaip kitas teisės žūties pavyzdys yra nurodomas atsiradimas norminių aktų, kurie panaudojami kaip ryšių su visuomene (PR), o ne visuomeninių santykių realaus reguliavimo instrumentas. Tokie įstatymai dažnai būna pertekliniai, t. y. dubliuoja jau egzistuojančius, nesukuriamas jų taikymo mechanizmas. Kaip teisės panaudojimo ryšių su visuomene (PR) tikslams pavyzdys yra nurodomi labai „operatyvūs“ Rusijos Federacijos draudimai importuoti daugelį produktų iš artimiausių užsienio valstybių.

Kitas teisės žūties pavyzdys – JUKOS byla, mokestinės pretenzijos šiai organizacijai, jos bankrotas. Visi šie įvykiai vyko, taikant teisinius metodus, tačiau plačiai panaudojant ir viešosios nuomonės valdymo technologijas [7].

Be praktinių pavyzdžių, esama ir teoretikų pamąstymų apie teisės krizę. Štai teisės teorijos klasikas H. J. Bermanas vakarų teisės tradicijos būseną apibūdina kaip sistemos krizę, kuri apima idėjų ir vertybių sferą, tai yra – filosofiją ir teisės mokslą [8, P. 48]. Jis rašo: „Teisė tampa labiau fragmentiška, subjektyvi, labiau nukreipta į patogumą, negu į moralę. Ji labiau rūpinasi šios minutės padariniais, negu nuoseklumu ir tęstinumu. Taip XX a. išplaunama istorinė Vakarų teisės tradicijos dirva, o pati tradicija grasina nugriūti“ [8, p. 53].

Pastebima vis didesnė teisės priklausomybė nuo kitų sričių – politikos, ekonomikos.

Kaip tokiomis sąlygomis išsaugoti teisės veiksmingumą? Kaip ją pakeisti, pritaikyti prie šiuolaikinių sąlygų? Atsakymas į šiuos klausimus galėtų būti labai paprastas. Kodėl gi tas grėsmes, kurios kėsina į teisę, nepanaudojus teisės gynybai? Juk iš tiesų socialinės technologijos gali būti panaudotos vykdamas teisingumą konfliktinėse situacijose, priimant teisingus ir socialinių vertybių požiūriu pagrįstus sprendimus.

Būtina susieti humanitarinių technologijų, ryšių su visuomene (PR) ir teisės efektyvius metodus. Šiuo metu teisinės priemonės galėtų būti efektyviai panaudojamos tik su sąlyga, jeigu jos bus panaudojamos kartu su kitomis priemonėmis.

2. SOCIALINIŲ TECHNOLOGIJŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS TEISINGUMĄ VYKLANČIŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOJE

Naują požiūrį į administracinę justiciją ir šioje srityje kylančių problemų sprendimo būdus lemia nauja socialinė realybė: teisinės valstybės kūrimas, teisinio reguliavimo ribų ir turinio, vertybių pokyčiai ir kita. Reikia pripažinti, kad administracinį procesą reglamentuojantys teisės aktai ir administracinės justicijos institucinė sistema neatitinka naujos socialinės tikrovės.

Kuriant optimalią administracinės justicijos institucinę sistemą ir jos veiklą reglamentuojančią teisės aktų sistemą, būtina pasinaudoti naujausiomis socialinėmis technologijomis. Technologijos reikšmė visų pirma ta, jog ji žmogaus veiklą, įtraukdama į ją tik tuos procesus ir operacijas, kurie būtini galutiniam tikslui pasiekti, padaro racionalesnę. Pirmasis technologizavimo požymis yra proceso, veiklos išdėstymas, padalijimas, suskaidymas į vidinius, tarpusavyje susijusius etapus, fazes, operacijas (tai yra būdinga ir administraciniam procesui, kurį, kaip visumą, sudaro stadijos, etapai, tyrimo veiksmai ir kt.). Šios procedūros esmė – tikslus reikalavimų nustatymas subjektui, veikiančiam pagal atitinkamą technologiją; proceso vystymosi optimalumas. Kuo tiksliau apibūdintas aprašytas procesas, tuo didesnė tikimybė pasiekti, kad veikla būtų efektyvesnė. Todėl didesnė tikimybė, jog išliks tos technologijos, kurios atsižvelgia į objektyviųjų dėsningumų reikalavimus ir tuo remdamasi skatina socialinį subjektą veikti tikslingai, ieškoti optimalaus sprendimo, atsižvelgiant į mokslo pasiekimus, į tradicinės ir inovacinės patirties derinimą.

Technologizacijos uždavinys – ne bet kaip veikti gamtinius ir socialinius procesus, bet nukreipiant juos žmogaus, visuomenės, valstybės tikslus pasiekti.

Antrasis kiekvienos technologijos požymis – veiksmų, nukreiptų į norimą rezultatą, seka. Veiksmų seka ir atlikimo tvarka turi remtis proceso funkcionavimo ir vystymosi vidine logika. Tačiau tai nereiškia, kad subjektas bus suvaržytas veiksmų sekos. Jam visada paliekama galimybė įsikišti į proceso objektyvią eigą, pakeisti jo seką, nustatyti vienokią ar kitokią veiksmų seką ir procedūrų bei operacijų tempą atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes.

Panaudojant kai kurias šiuolaikines technologijas, galima per kelias dienas arba valandas sukurti medžiagas, kurias gamta kūrė metais ar šimtmečiais. Analogiškas galimybes turi ir socialinės technologijos, kurios gali „suspausti“ socialinį laiką.

Ir pagaliau trečiasis technologijos požymis. Kiekviena technologija numato ją sudarančių procedūrų ir operacijų atlikimo vienodumą ir atliekamų procedūrų bei operacijų nevienkartinį panaudojimą. Tai būtina sąlyga, siekiant rezultatų, atitinkančių išskeltus tikslus. Kuo labiau subjektas nukrypsta nuo technologijos parametru, tuo realesnė grėsmė deformuoti visą procesą ir nepasiekti norimo rezultato. Socialinės veiklos technologijoms galimas didesnis nuokrypių diapazonas negu gamybinėms technologijoms. Tačiau tiek pirmuoju, tiek ir antruoju atveju nuokrypiai galimi iki apibrėžtų ribų,

kurias peržengus vietoj kūrybos prasideda valdymo efektyvumą mažinantis subjektyvizmas [9].

Teisinėje valstybėje administracinės justicijos esminė funkcija yra teisinėmis priemonėmis (turinčiomis teisinę formą) apsaugoti asmenį nuo neteisėtų viešojo administravimo subjektų veiksmų ar neveikimo. Todėl visų pirma turėtume kalbėti apie administracinės justicijos realų, o ne deklaruojamą prieinamumą. Atsižvelgiant į administracinės justicijos esminę funkciją, į administracinio teismo kaip valdžios institucijos pareigą tarnauti žmogui (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 str. 3 d.), į subsidiarumo principą, administracinis teismas turi būti arti žmogaus, visų pirma geografinė prasme. Žmogaus teisės dažniausiai pažeidžiamos savivaldybių ir teritorinio valstybinio administravimo institucijų veiksmais ar neveikimu, todėl keltinas klausimas dėl administracinių teismų įsteigimo savivaldybėse. Mūsų nuomone, administracinių teismų buvimas vien tik didžiuosiuose miestuose didžiajai daliai žmonių užkerta kelią kreiptis dėl teisminės gynybos. Asmens pažeistos teisės turėtų būti ginamos tuo lygiu, kokiu jos buvo pažeistos. Taip pertvarkius administracinių teismų sistemą atsirastų galimybė administracinių teismų sistemą galutinai atskirti nuo bendrosios kompetencijos teismų sistemos (perdavus administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėti savivaldybėse įsteigtiems administraciniams teismams), apygardų administraciniams teismams palikti apeliacinės instancijos funkciją, o Vyriausiojo administracinio teismo kompetencijai priskirti kasacijos funkciją. Kasacinės instancijos įsteigimas padėtų nusistovėti administracinių teismų praktikai ir universalumui, nes kasacinės instancijos teismas bylas vertintų tik teisės taikymo požiūriu. Tuo atveju, jeigu teismų praktiką formuoja apeliacinės instancijos teismai, išlieka tikimybė, jog teismai, vertindami apeliacinės instancijos teismo teisės aiškinimą, apeliuos į tai, kad teisės norma buvo išaiškinta atsižvelgiant į atitinkamas faktines aplinkybes, todėl, esant kitokioms faktinėms aplinkybėms, ji aiškintina ir taikytina kitaip. Esant tokiai administracinių teismų sistemai ir sukūrus atitinkamas *supaprastintas administracinio proceso formas¹ bei plačiai taikant naujus alternatyvius administracinių ginčų sprendimo būdus* (pvz., *mediaciją*), būtų galima atsakyti dalies kvaziteismų (paliekant specializuotus kvaziteismus, tokius kaip Mokestinių ginčų komisija), kurie neatitinka „*kvaziteismų nepriklausomumo principo*“ (pvz., savivaldybių visuomeninės ar apskričių administracinių ginčų komisijos) [10].

Būtina spręsti ir administracinių teisės pažeidimų bylas tiriančių ir nagrinėjančių subjektų teisinio statuso problemą. Remiantis galiojančiu Administracinių teisės pažeidimų kodeksu [11], dažnam subjektui, turinčiam įgaliojimus atlikti administracinio teisės pažeidimo tyrimą ir surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat suteikiama teisė skirti administracinę nuobaudą, tačiau ar taip nepažeidžiami objektyvumo, neša-

liškumo, draudimo būti teisėju savo paties byloje ir kt. fundamentalūs teisės principai. Be to, teisė taikyti administracinę atsakomybę jau yra suteikiama ir uždarojiems akcinėms bendrovėms (pvz., vykdančioms keleivių kontrolę viešajame transporte), dėl to socialinėje erdvėje kyla nemažai konfliktų [12].

Spręstina ir kita, administracinio teismo veiklos viešumo (uždarmo) problema. Nauja socialinė realybė pasižymi visuomenės aktyvumu, todėl neišvengiamai anksčiau ar vėliau visuomenės atstovai bus įtraukti į teismų veiklą. Kaip? Siūlytume administracinės justicijos institucijų veikloje plačiau panaudoti ryšių su visuomene ir informacines technologijas.

Šiuolaikiniame žmonijos vystymosi etape tradiciniai pažangos ištekliai praranda savo pirminę reikšmę. Pagrindiniu mokslinio, techninio, ekonominio ir socialinio vystymosi ištekliu tampa informacija. Informacija ne tik turi didelės įtakos mokslo, technikos ir įvairių ūkio sričių plėtros tempams. Jų vaidmuo svarbiausias užtikrinant visuomenės saugumą, saugant nuosavybę, auklėjant ir šviečiant žmones, kultūriniam bendravimui ir daugelyje kitų socialinių sričių.

Perėjimas prie *informacinės (žinių) visuomenės* – tai vis greitejantis procesas visuotinio informacijos panaudojimo socialinei, mokslinei, techninei pažangai, intelekto vystymuisi, demokratiniam persitvarkymui. Todėl informacija plačiaja prasme turi būti vertinama kaip bendroji gėrybė, o galimybė laisvai prieiti prie bet kurios žmogų dominančios informacijos, savo veikloje laisvai naudotis informaciniais ištekliais (nepažeidžiant kitų asmenų teisių ir laisvių) turi būti užtikrinta kiekvienam asmeniui.

Pirmieji žingsniai, panaudojant ryšių su visuomene ir informacines technologijas teismų veikloje, jau yra žengti. Teisėjų taryba vienbalsiai pritarė informacijos apie teismų darbą viešumo ir prieinamumo plėtrai. Siekiant užtikrinti, kad informacija būtų pateikiama visuomenei ir žiniasklaidai, apygardų teismuose ir Vilniaus apygardos administraciniame teisme nutarta įsteigti teismo pirmininko padėjėjo ryšiams su visuomene pareigybę. Šį tikslą įgyvendinti padės nuo šiol visuose teismuose taikomos Teisėjų tarybos patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo teismuose taisyklės. Artimiausiu metu bus parengtos ir pateiktos svarstyti Teisėjų tarybai Informacijos apie teismų veiklą teikimo visuomenei ir visuomenės informavimo priemonėms taisyklės [13].

Mūsų nuomone, šių priemonių nepakanka. Atstovas spaudai gali iškraipyti informaciją (sąmoningai ar ne), pateikdamas dalį jos arba akcentuodamas vieną ar kitą jos aspektą. Būtina suteikti žmogui realią galimybę pačiam gauti visą informaciją, o atstovas spaudai turėtų padėti žmonėms susigaudyti informacijos gausybėje.

Informacija galėtų būti teikiama elektroniniu būdu. Popierines bylas galėtų pakeisti elektroninės bylos. Lengviau būtų archyvuoti ir apibendrinti bylas, formuoti vienodą praktiką, teikti informaciją suinteresuotiems asmenims.

Būtina įdiegti naujus teismo posėdžio fiksavimo metodus. Taip su teismo posėdžio eiga galėtų susipažinti daug daugiau žmonių. Teismo posėdžio protokolavi-

¹ Dabartinis socialinis gyvenimas, pasižymintis ypatingai sparčiais tempais, lemia būtinybę trumpinti administracinių ginčų nagrinėjimo terminus.

mas neatitinka ginčo šalių bei visuomenės lūkesčių, ir dažnai yra skundžiamasi, kad neteisingai parašytas teismo posėdžio protokolai. Šių problemų pavyktų išvengti, jeigu kiekvienas teismo posėdis būtų filmuojamas, arba bent daromas jo garso įrašas. Viešai transliuojant (pvz., internetu) tokius įrašus, teismo posėdžio viešumo principas būtų nedeklaratyvus, o iš tikrųjų įgyvendinamas.

Administracinės justicijos institucijų veiklos efektyvumas priklauso ir nuo administracinio proceso teisinio reguliavimo kokybės. Pažymėtina, kad dabartinis administracinio proceso teisinis reguliavimas yra neišsamus, nebaigtas [14], nenumatantis galimybės sudaryti taikos sutartį, nėra pakankamai orientuotas į socialinės taikos atkūrimą tarp ginčo šalių [15]. Dėl to kai kurios bylos nagrinėjimas tampa rutiniškas (pvz., administracinių teisės pažeidimų bylos), t. y. atsisakant kūrybingai taikyti teisės aktus, laikytis proceso normų reikalavimų, nesigilinant į įvykio faktines aplinkybes ir jo teisinį įvertinimą. Tokioms byloms nagrinėti administraciniuose teismuose teskiriama 15–30 min.

Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemų gausu, todėl atsiranda būtinybė operatyviai kurti Administracinio proceso kodeksą. Jį kuriant būtina atsižvelgti į naujausius socialinių mokslų pasiekimus ir teisiškai įtvirtinti naujus, pažangius, efektyvius administracinių ginčų sprendimo būdus.

IŠVADOS

1. Socialinių technologijų ir teisės sąveika gali pasireikšti įvairiai. Teisė gali būti vertinama ir kaip socialinė technologija, ir kaip socialinių technologijų poveikio objektas. Be to, socialinės technologijos galėtų, o tam tikrais atvejais ir turėtų būti vertinamos kaip teisinio reguliavimo objektas. Socialinėms technologijoms turėtų būti suteikiama teisinė forma.

2. Nauja socialinė realybė pasižymi visuomenės aktyvumu, todėl neišvengiamai anksčiau ar vėliau visuomenės atstovai bus įtraukti į teismų veiklą. Administracinio teismo veiklos viešumo (uždarumo) problemą siūlytume spręsti administracinės justicijos institucijų veikloje plačiau panaudojant ryšių su visuomene ir informacines technologijas.

3. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemų gausu, todėl būtina operatyviai kurti Administracinio proceso kodeksą. Jį kuriant būtina atsižvelgti į naujausius socialinių mokslų pasiekimus ir teisiškai įtvirtinti naujus, pažangius, efektyvius administracinių ginčų sprendimo būdus.

LITERATŪRA

1. **Urmonas A.** Socialiniai pokyčiai ir policijos subjektiškumas // *Jurisprudencija*. 2002. T. 36(28).
2. **Urmonas A.** Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje // *Jurisprudencija*. 2006. T. 5(83).
3. **Urmonas A.** Socialiniai pokyčiai ir žmoniškieji santykiai administracinės teisės erdvėje. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslinių darbų santrauka: <http://www3.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/atk/dokumentai/Habilitacine%20moksliniu%20darbu%20santrauka.do>

4. **Bilak D. A.** Administracinė justicija Lietuvoje: vertinimas. – Vilnius, 2003.
5. **Dabartinės** lietuvių kalbos žodyno interneto versija: <http://www.autoinfo.lt/webdic/>
6. **Internetinis** tarptautinių žodžių žodynas: [http:// tamoshuiunas.puslapiai.lt/index.php](http://tamoshuiunas.puslapiai.lt/index.php)
7. **Жданухин Д. Ю.** Гибель права в эпоху PR и становление новых гуманитарно-правовых технологий : <http://www.perm.intellects.ru/content/view/100/43/>
8. **Берман Г. Дж.** Западная традиция права: эпоха формирования. – Москва, 1998.
9. **Иванов В. Н., Патрушев В. И.** Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления. – Москва, 2001.
10. **Pranevičienė B.** Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
11. **Lietuvos Respublikos** administracinių teisės pažeidimų kodeksas // *Valstybės žinios*. 1985. Nr. 1-1.
12. „**Zuikių**“ medžioklė su savivaliaujančiais varovais: <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11321419>
13. **Teismuose** bus skatinamas informacijos viešumas. Nacionalinės teismų administracijos 2007 m. kovo 16 d. pranešimas spaudai: <http://www.teismai.lt/administracija/naujienos/skaityti.asp>
14. **Valančius V., Norkus R.** Administracinio proceso Lietuvoje reformos prielaidos ir perspektyvos // *Justitia*. 2005. Nr. 3.
15. **Valančius V., Norkus R.** Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso // *Jurisprudencija*. 2006. T. 3(81).

SOCIAL TECHNOLOGIES IN ADMINISTRATIVE JUSTICE

Vytautas Kurpuvesas *

Mykolas Romeris University

Summary

The article deals with the concept of social technologies and their interaction with law. The objective of the research is to determine the possibility of using social technologies in the activity of legal institutions.

The article assesses social technologies as intellectual and science receptive resource, the use of which allows not only to study and predict various social changes but also to exert influence on practical life and receive an effective predictable social result. Under conditions of dynamic social changes the innovative method of cognizance, i. e. its technologisation, is becoming more and more enforced in the governing practice worldwide.

According to the world experience, social technologies (global, informative, educational, political and others) make it possible to solve social conflicts, relieve social tension, prevent catastrophes, and to take optimal governing decisions. The essence of social technologies can be understood as a system of innovative methods by means of which it is possible to

* Lecturer of the Department of Administrative Law and Process of the Faculty of Law, Mykolas Romeris University.

elucidate and use unknown potentials of social systems, and social benefits are obtained by the least input.

The possibilities of using social technologies in the field of public and legal life are unlimited. On the other hand, they have not been used properly. Fairly frequently one can notice a great lag and occasionally contradictions between the level of enormous scientific, cultural, educational and intellectual potential and social technological cognizance in various spheres of public life (including the increase of effectiveness of enforcement of justice).

The interaction of legal and social technologies is dealt with in three aspects. First of all, law is regarded as social

technology. Second, social technologies might and in certain cases should be assessed as the object of legal control. Third, law can be considered as the object of the effect of social technologies.

When analyzing the possibility of using social technologies in the activity of legal institutions, emphasis is laid on the technologies of public relations, information technologies, and search is made for new nontraditional ways of solving the problems of administrative justice.

Keywords: administrative justice, social technologies.